

**Ajuntament
de Barcelona**

Tinència d'Alcaldia de Drets Socials, Justícia Global, Feminismes i
LGTBI

Mesura de govern per la prevenció del sensellarisme
femení i la introducció de la perspectiva de gènere en
l'atenció a les persones sense llar a Barcelona

Gener de 2020

Introducció	3
1. Marc normatiu i context	5
2. Diagnosi i justificació de la mesura	10
Les dades sobre sensellarisme femení a Barcelona	11
La invisibilitat del sensellarisme femení i les seves conseqüències	16
Violència masclista i sensellarisme	18
3. Definició dels objectius: el marc preventiu	22
4. Línies estratègiques i actuacions	25
Línia estratègica 1. Trencar la invisibilitat	25
Línia estratègica 2. Prevenció primària: actuar sobre les causes estructurals del sensellarisme.	26
Línia estratègica 3. Prevenció secundària: evitar la caiguda en el sensellarisme de dones que formen part de col·lectius en risc	27
Línia estratègica 4. Prevenció terciària: millorar l'atenció i sortir del sensellarisme	28
5. Calendarització i recursos econòmics	32
6. Seguiment i avaluació	34

Introducció

Des dels anys 90, s'utilitza el concepte *feminització de la pobresa* per alertar de l'increment de les dones en situació de pobresa a tot el món. Però malgrat les dones pateixen la pobresa amb major intensitat, les formes més visibles de la pobresa i de l'exclusió social a les ciutats europees estan protagonitzades per homes. Si atenem a les dades recollides pels equips d'intervenció social en medi obert de la ciutat de Barcelona, només un 13% de les persones que dormen als carrers de la ciutat són dones¹.

Com es justifica més endavant, el sensellarisme femení segueix pautes diferents del masculí. Es caracteritza per la gravetat de la situació de carrer - les dones que viuen i dormen al carrer es troben en situacions de patiment psicològic, de deteriorament de la salut i d'inseguretat sensiblement més dures que les dels homes -, i per la invisibilitat del sensellarisme que es viu de portes endins i que no té presència a l'espai públic. La major part de les dones sense llar sobreviuen durant molt de temps alternant diferents solucions residencials precàries i en habitatges de terceres persones.

Trencar aquesta invisibilitat és la primera línia estratègica de les quatre que componen aquesta mesura. Al carrer, en els equipaments del Programa Municipal d'Atenció a Persones Sense Llar i en els recursos de la Xarxa d'Atenció a les Persones Sense Llar (XAPSLL) les dones tenen una presència minoritària, però com es detalla en el segon epígraf de la mesura, sabem que les dones són majoria entre les persones ateses per serveis que proveeixen allotjament temporal fora dels recursos pensats tradicionalment per a les persones sense llar.

Les següents línies plantegen actuacions encaminades a reduir el flux de persones que es troben en les situacions més greus de sensellarisme. Tres línies que plantegen actuacions de prevenció estructural, de prevenció orientada a grups que presenten especial risc i de prevenció de la tornada a situacions de carrer o de sensellarisme ocult de persones ja ateses pels serveis municipals.

Aquesta mesura neix dels aprenentatges de tres anys de desplegament del *Pla de Lluita contra el Sensellarisme de Barcelona 2016-2020*, i aprofundeix en l'aposta per a crear serveis per a les persones sense llar que facilitin la reconstrucció del projecte de vida de les persones ateses en espais que garanteixin la intimitat, la seguretat i l'autonomia. En els darrers 3 anys, el Programa Municipal d'Atenció a les Persones Sense Llar ha crescut en més de 300 places en equipaments i allotjaments temporals pensats des d'aquesta perspectiva. Segons les dades de la XAPSLL publicades en el seu informe de 2019, la ciutat compta ja amb un total 2.170 places residencials i d'allotjament per a persones sense llar i sense sostre proveïdes per entitats del tercer sector i l'administració municipal.

Des de l'òptica de l'atenció, també s'ha facilitat l'entrada a solucions residencials estables i a l'habitatge públic de les persones ateses en Programa Municipal d'Atenció a Persones

¹ Segons l'estimació del Servei d'Inserció Social en Medi Obert (SISMO) de l'Ajuntament de Barcelona, en les dates del darrer recompte de la Xarxa d'Atenció a les Persones Sense Llar (15 de maig de 2019) de les 1.027 persones que dormien al carrer en una nit

Sense Llar. Des d'una perspectiva preventiva, les polítiques que es deriven del Pla pel Dret a l'Habitatge de Barcelona constitueixen el principal eix de prevenció del sensellarisme que porta a terme l'Ajuntament de Barcelona. A final de 2023 està previst que l'Ajuntament hagi doblat el parc d'habitatge assequible sota control municipal respecte a les xifres de 2015, alhora que s'han emprès mesures per corregir usos antisocials de l'habitatge. La Unitat de Disciplina és la principal eina de sensibilització i denúncia de males pràctiques com les pujades abusives dels lloguers, els pisos buits, el mal ús dels habitatges protegits, o l'assetjament immobiliari. Sent capdavanter en polítiques d'habitatge sense deixar d'assenyalar la coresponsabilitat de la resta d'administracions i actors privats, l'Ajuntament de Barcelona està compromès en la lluita contra l'exclusió residencial.

Com es desenvolupa en el text de la mesura, l'altre gran àmbit que constitueix un mecanisme de prevenció del sensellarisme femení és la lluita contra la violència masclista. En el mandat anterior es van augmentar els recursos destinats als serveis d'atenció a la violència masclista, passant de 4,9 milions d'euros l'any 2015 a 12,3 l'any 2019, internalitzant els principals serveis d'atenció i avaluant el Circuit Barcelona contra la violència masclista. Aquest increment de recursos econòmics es va materialitzar en actuacions com la internalització de la gestió dels Punts d'Informació i Atenció a la Dona (PIAD) i del Servei d'Atenció, Recuperació i Acol·lida (SARA), així com l'ampliació dels equips d'ambdós serveis i ampliació del servei d'assessorament jurídic en el cas dels PIAD; la duplicació de les places d'acollida i allotjament en dispositius municipals; o la definició d'un Pla Estratègic contra el Sexisme; entre d'altres.

Aquesta mesura recull un llistat d'actuacions que donen continuïtat a aquestes línies polítiques i vol ser l'inici d'un procés d'incorporació de la perspectiva de gènere en un àmbit tradicionalment masculinitzat a causa de la invisibilitat de les dones a l'espai públic. La participació de les dones afectades, ateses o no en els serveis municipals, serà clau per orientar les polítiques aquí definides i aquelles que sorgeixin dels espais de debat i participació.

1. Marc normatiu i context

El dret a l'habitatge, els mecanismes per garantir-lo i les funcions dels serveis que han d'atendre aquelles persones i famílies que en queden excloses està recollit en textos normatius de tots els nivells de govern.

D'altra banda i atès que el sensellarisme femení i la violència masclista tenen una relació molt estreta, també cal fer esment a la normativa vigent en aquesta matèria.

L'Estatut d'Autonomia de Catalunya estableix a l'article 26 que els poders públics han de desenvolupar per llei un sistema de mesures que garanteixi l'accés a un habitatge digne. És la **Llei 18/2007**, de 28 de desembre, la que regula l'accés de tota persona a un habitatge digne i adequat a les diverses etapes de la vida de cadascú. Aquesta llei preveu la creació d'habitatges destinats a polítiques socials i mesures per afavorir-ne l'accés a col·lectius vulnerables. La llei 18/2007 defineix el concepte sense llar com a la persona o la unitat de convivència amb mancança manifesta d'un habitatge digne i adequat, ja que no disposa d'un domicili, viu al carrer o viu en un espai no apte com a habitatge, d'acord amb el que estableix aquesta llei, i pateix l'exclusió social efectiva a causa de barreres socials o de dificultats personals per viure de manera autònoma. També tenen la condició de sense llar les persones que han estat objecte d'un procés de desnonament motivat per la impossibilitat acreditada de satisfer el lloguer.

El **Decret 75/2014, de 27 de maig**, del Pla pel dret a l'habitatge, defineix els habitatges d'inserció i estableix que es destinin a persones amb problemes d'inserció, i a llogaters/es d'infrahabitatges i d'habitatges sobreocupats. També estableix que els col·lectius que requereixen especial atenció són persones sense llar, les dones afectades i amenaçades per la violència masclista, les persones amb drogodependències, les persones amb trastorns mentals, les persones perceptores de prestacions molt baixes, els joves extutelats i altres en situacions anàlogues que requereixen una atenció especial, tutela o suport especialitzat.

La **Llei 24/2015 contra la pobresa energètica i l'emergència habitacional**, preveu l'oferta de lloguer social obligatori per garantir un habitatge en desnonaments i en llançaments per impagament de lloguer quan l'immoble pertanyi a un gran propietari; mecanismes de mediació entre la banca i les persones deutores; l'obligació de real·lotjament per part de les administracions; i mecanismes per forçar la cessió d'habitatges buits d'entitats bancàries i fons d'inversió a les administracions. El nou Decret llei 17/2019, de 23 de desembre, de mesures urgents per millorar l'accés a l'habitatge introdueix una ampliació del concepte de gran tenidor a persones físiques amb més de 15 habitatges en propietat, a fons de capital risc i titulació d'actius, l'ampliació dels casos d'oferiment de lloguer social - ara també per venciment de la durada del contracte i per situacions d'ocupació sense títol habilitant amb determinats requisits, i l'ampliació de la durada del lloguer social - 5 anys si propietari persona física i 7 anys si propietari persona jurídica.

Per a les persones que es queden sense habitatge, la **Llei 12/2007, d'11 d'octubre, de serveis socials**, defineix que la garantia de les necessitats bàsiques per la subsistència i la

qualitat de vida de les persones recau en el conjunt d'intervencions que anomenem serveis socials.

Les transferències públiques per fer front a les contingències que poden aparèixer al llarg de la vida estan regulades per la **Llei 13/2006**, de 27 de juliol, de prestacions de caràcter econòmic. Aquesta llei defineix com a situació de necessitat qualsevol contingència que té lloc o apareix en el transcurs de la vida d'una persona que impedeixin fer front a les despeses essencials per al manteniment propi o de les persones que integren la unitat familiar o de convivència. Les prestacions econòmiques d'urgència social tenen la finalitat d'atendre necessitats bàsiques com l'alimentació, el vestit i l'allotjament.

Les institucions europees han incorporat les polítiques d'abordatge del sensellarisme en l'**Estratègia 2020 de Lluita contra la Pobresa** que depèn de la Direcció General d'Ocupació i Assumptes Socials de la Comissió Europea. La Comissió Europea en el seu *Social Investment Package*² insta als estats membres a combatre l'exclusió residencial amb estratègies basades en la prevenció, a través de la revisió dels marcs reguladors dels desnonaments i llançaments, i amb l'aplicació d'estratègies "housing-led" d'atenció a les persones sense llar. Europa assumeix així que el pilar sobre el que s'hauria d'articular l'atenció a les persones sense llar és la provisió d'habitatge i no els serveis socials.

La constatació de l'emergència habitacional que es viu a moltes grans ciutats europees ha motivat l'interès de les institucions comunitàries per polítiques de contenció i prevenció de la pèrdua de l'habitatge i de reducció del sensellarisme. El 16 de gener de 2014, el Parlament Europeu va aprovar una Resolució³ que insta a la Comissió a que elabori una estratègia de la UE per a les persones sense llar (reiterant allò que ja exposava la Resolució del Parlament de 14 de setembre de 2011). El text també encoratja als Estats Membres a dissenyar estratègies pròpies i els recorda la seva responsabilitat en les polítiques de lluita contra el sensellarisme i d'atenció a les persones sense llar.

A l'Estat espanyol, el Consell de Ministres va aprovar el 6 de novembre de 2015 la **Estratègia Nacional Integral para las Personas Sin Hogar 2015-2020**⁴. Aquesta estratègia també posava el focus en la provisió d'habitatges estable a les persones en situació de sensellarisme però des de la seva aprovació no s'ha materialitzat cap mesura que desplegui les polítiques públiques apuntades en el text ni se l'ha dotat de pressupost, arribant així al final del seu període d'execució sense que hagi passat de ser una declaració d'intencions.

La Generalitat de Catalunya també va iniciar els treballs per l'elaboració i l'aprovació d'una **Estratègia Integral per a l'abordatge del Sensellarisme a Catalunya** a través de l'Acord de govern 161/2016, de 20 de desembre. Després de diverses sessions de treballs

² <http://www.easpd.eu/en/content/social-investment-package>

³ Resolució del Parlament Europeu, de 16 de gener de 2014, sobre una estratègia de la UE per a les persones sense llar (2013/2994(RSP)). <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2014-0043+0+DOC+XML+V0//ES>

⁴ <https://www.mscbs.gob.es/ssi/familiasInfancia/inclusionSocial/docs/ENIPSH.pdf>

preparatoris amb administracions locals, entitats del Tercer Sector, i persones expertes, i ja iniciat l'any 2020, l'estratègia encara no ha estat aprovada.

A Barcelona doncs, les polítiques d'abordatge del sensellarisme segueixen quedant exclusivament en mans de l'administració municipal. La ciutat compta amb un Programa Municipal d'Atenció a les Persones Sense Llar que va arrencar l'any 2005 per donar coherència als primers dispositius creats amb anterioritat a aquesta data. La col·laboració entre entitats del Tercer Sector i l'Ajuntament va portar a la creació de la Xarxa d'Atenció a les Persones Sense Llar de Barcelona (XAPSELL) en el marc de l'Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva, també l'any 2005.

L'any 2015, l'Ajuntament i les entitats de la XAPSELL van aprovar el ***Pla de Lluita contra el Sensellarisme de Barcelona 2016-2020***, que fixava en un document consensuat per tots els actors una sèrie de mesures per millorar i enfortir les actuacions de la ciutat en matèria d'atenció a les persones sense llar organitzades en nou eixos: el reconeixement de drets i protecció de les persones en situació de carrer; la prevenció del sensellarisme en processos de desinstitucionalització; salut i accés al sistema sanitari; reduir el nombre de persones que cauen en situacions d'exclusió residencial severa (polítiques preventives) i minimitzar el temps que les persones passen en situació de carrer (evitar el sensellarisme de llarga durada); millora del model d'allotjament i d'accés a l'habitatge; reducció del risc de sensellarisme vinculat a l'exclusió administrativa de les persones immigrants; incorporació de la perspectiva de gènere en les polítiques d'atenció a les persones sense llar; generació de coneixement per millorar les polítiques i per transformar la percepció social del sensellarisme; coresponsabilitat i treball en xarxa.

L'eix 7 del ***Pla de Lluita contra el Sensellarisme de Barcelona 2015-2020***, preveia un seguit d'actuacions per incorporar la perspectiva de gènere en l'atenció a les persones sense llar. En aquesta línia, en els darrers 4 anys, la creació de noves places en els centres residencials del Programa Municipal d'Atenció a les Persones Sense Llar s'ha dut a terme creant espais que respecten al màxim la intimitat i la privacitat de les persones ateses, que flexibilitzen els temps i les condicions d'estada i que faciliten un acompanyament personalitzat defugint el suport estandarditzat que es pot proporcionar en els equipaments d'allotjament d'emergència construïts en el passat. En aquests nous equipaments s'ha donat prioritat d'entrada a les dones sense llar atenent a les aportacions del grup de sensellarisme del Consell Municipal de Benestar Social i dels grups de dones dels equipaments del propi programa. Tanmateix queda un llarg camí per recórrer, i aquesta mesura vol ser una eina per avançar substancialment en aquesta tasca.

Paral·lelament, l'any 2016, l'Ajuntament de Barcelona aprova l'***Estratègia contra la Feminització de la Pobresa i la Precarietat 2016-2024***, que ha impulsat la transversalització de la perspectiva de gènere en les polítiques de lluita contra la pobresa a la ciutat. Tot i que la precarietat sempre ha estat lligada a la dimensió laboral i al fet de tenir una feina, avui dia sabem que disposar d'una ocupació remunerada no equival a poder tenir

les necessitats bàsiques cobertes ni a poder viure amb autonomia⁵. Hi ha a més altres aspectes de la vida de les persones que no estan relacionats amb el mercat laboral i que tot i així tenen un impacte directe en la qualitat de vida de les persones. La manca d'oportunitats, les tasques de cura, la impossibilitat de gaudir de més temps, la discriminació, la violència masclista, etc, son factors que afecten directament a les dones i que obliguen a parlar de la "feminització de la pobresa". Aquesta estratègia s'emmarca dins de la mesura de govern *Accions urgents de la lluita contra la pobresa: per una Barcelona més justa i equitativa*⁶. L'objectiu principal d'aquesta mesura és establir un full de ruta que permeti fer possible una equitat real entre els homes i les dones, tot aprofundint en la feminització de la pobresa.

L'**Estratègia contra la Feminització de la Pobresa i la Precarietat 2016-2024** s'estructura en 3 eixos d'intervenció i es concreta en 71 actuacions. El primer eix és el de dades i sistemes d'informació: per poder tenir una informació exhaustiva del fenomen és imprescindible disposar de les dades que el quantifiquin. L'objectiu és poder disposar de les dades que permetin conèixer a fons la feminització de la pobresa de manera integral. Es preveu, entre d'altres actuacions, poder desagregar per sexe en totes les enquestes, investigacions i recopilacions impulsades per l'Ajuntament de Barcelona. El segon eix té a veure amb el mercat de treball i amb els treballs de cures i els usos del temps, i parteix de l'evidència de la desigualtat en la que es troben les dones a l'hora d'incorporar-se al mercat de treball i de les conseqüències que això comporta al llarg de la vida. Dins d'aquest eix es plantegen estratègies per combatre les desigualtats de gènere estructurals que es donen en el mercat de treball. El tercer eix té a veure amb els drets humans i per tant es centra en un treball de caràcter estructural com ara l'habitatge, la participació sociopolítica de les dones, la salut i les condicions socials bàsiques.

La present mesura fixa les línies estratègiques de l'Ajuntament de Barcelona en matèria de prevenció del sensellarisme femení en coherència amb les actuacions desenvolupades en el marc del **Pla de Lluita contra el Sensellarisme 2016-2020** i de l'**Estratègia contra la Feminització de la Pobresa i la Precarietat 2016-2024**, la situació de les polítiques desplegades per les administracions supramunicipals i el marc normatiu vigent.

Atenent a la forta vinculació entre sensellarisme femení i violència que s'explica més endavant, aquesta mesura també s'emmarca en el reconeixement de la violència masclista com a violació dels drets humans recollit pel **conveni del Consell d'Europa sobre prevenció i lluita contra la violència contra les dones i la violència masclista** (Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence), més conegut com el Conveni d'Istanbul que va ser obert a firma l'any 2011 i signat per l'Estat espanyol. El conveni es va ratificar l'any 2014.

⁵ Camarasa, M., Crusellas, E., i Ruiz, S. (2017). La lluita contra la feminització de la pobresa i la precarietat a la ciutat de Barcelona. Departament de Transversalitat de Gènere.- CIRD Ajunt. de Barcelona. Revista Barcelona Societat núm. 21. Ajuntament de Barcelona

⁶<https://ajuntament.barcelona.cat/premsa/wp-content/uploads/2016/06/Estrat%C3%A8gia-contra-la-feminitzaci%C3%B3-de-la-pobresa-DEF.pdf>

A nivell estatal prenem com a referència la **Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere** que regula els assumptes relatius a la violència de l'home contra la dona en l'àmbit de la parella i que va ser la primera llei integral contra la violència de gènere a Europa. Posteriorment va ser modificada per adaptar-la al Conveni d'Istanbul. La llei preveu mesures preventives, educatives socials, assistencials, sanitàries i penals que implica a diferents ministeris: Educació, Justícia, Interior, Treball i Assumptes Socials, Sanitat, Administracions Públiques i Economia.

Pel que fa a Catalunya, la **Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista** consagra i garanteix un conjunt de drets per restituir el projecte de vida de les dones en situació de violència masclista. Entre les mesures proposades destaquen, entre d'altres, la recerca i la difusió del coneixement, actuacions de sensibilització i formació, activitats i mesures de prevenció, l'obligació de la detecció i la intervenció de persones professionals, i mesures de protecció enfront de l'assetjament sexual i l'assetjament per raó de sexe en l'àmbit laboral i social.

A nivell municipal destaquem la **Mesura de govern de millora del sistema per l'abordatge integral de les violències masclistes a Barcelona** presentada el 2015 que va ordenar totes les actuacions desenvolupades en el mandat 2015-2019. També cal destacar la **Mesura de govern Sumant aliances: Barcelona, ciutat lliure de violències masclistes**, presentada a plenari de novembre de 2019 i on es recull l'actuació 2.2.39 Identificació de l'afectació específica de la violència masclista en el col·lectiu de dones sense llar i definició de les millores necessàries.

2. Diagnosi i justificació de la mesura

En els darrers 10 anys s'ha registrat un increment del nombre de persones afectades pel sensellarisme a Barcelona. Entre el 2008 i el 2018, el nombre de persones dormint al carrer a la ciutat ha passat de les 658 persones detectades al primer recompte ciutadà realitzat el març de 2008 a les 1.027 quantificades a l'informe de la Xarxa d'Atenció a les Persones Sense Llar (XAPSLL) de l'any 2019.

Les dades sobre persones allotjades en equipaments residencials i pisos de l'Ajuntament de Barcelona i de les entitats que formen la XAPSLL ha crescut de les 1.190 persones allotjades la nit del recompte de 2008 a les 2.171 allotjades la nit del recompte de maig de 2019. Així doncs, no només augmenta el nombre de persones en situació de carrer sinó també l'oferta i la demanda de recursos assistencials per a persones sense sostre i sense llar. Mentre la població que dorm al carrer en una nit concreta ha augmentat a la ciutat en un 56%, la població atesa en centres residencials, allotjaments i pisos de la XAPSLL ha crescut en un 82%.

Com gairebé totes les grans ciutats europees, Barcelona acumula quasi 20 anys de creixement progressiu dels recursos destinats a l'atenció a persones sense sostre i sense llar. L'increment de les places en equipaments, l'increment de les places en equipaments, l'ampliació de la cartera de serveis públics i privats, i la innovació en les metodologies d'intervenció social han evolucionat en paral·lel al creixement de l'exclusió habitacional i del nombre de persones que es veuen obligades a dormir al carrer.

D'entre les persones que dormen al carrer a la ciutat de Barcelona, el percentatge de dones ha fluctuat entre l'11% i el 15% en els darrers 10 anys. Segons l'informe "Qui dorm al carrer a Barcelona"⁷, l'any 2008, les dones constituïen un 14,42% del total. Aquesta proporció va ser del 10,43% l'any 2014, i del 13,05% l'any 2019. L'augment generalitzat de la població sense sostre a la ciutat ha fet que el nombre absolut de dones sí hagi augmentat.

En el darrer informe de diagnosi del sensellarisme de la XAPSLL⁸ s'estimava que al maig de 2019 dormien al carrer 1.027 persones, de les quals 134 eren dones. L'informe Qui dorm al carrer a Barcelona, que analitza les dades dels equips d'atenció en medi obert municipals, mostrava com de les 2.452 persones diferents detectades dormint al carrer al llarg de tot l'any 2018, 329 eren dones. En termes absoluts, mentre al llarg de 2008 els serveis van contactar amb 206 dones, l'any 2018 la xifra va ser de 329. Aquest creixement ha estat progressiu però s'ha accelerat durant els darrers anys coincidint amb l'escalada dels preus de l'habitatge de lloguer de pisos i d'habitacions.

La mobilitat internacional també manté relació amb l'augment del nombre de dones que dormen als carrers. Tot i que es produeix un cert increment de les de nacionalitat espanyola, son les dones procedents d'altres països de l'Europa comunitària les que concentren un

⁷ Sales, A (2019). Qui dorm al carrer a Barcelona. Característiques de la població sense sostre de la ciutat segons les dades dels equips municipals d'intervenció social a l'espai públic. IERMB. Ajuntament de Barcelona

⁸ De Inés, A., Guzmán, G., Verdaguer, M. i Contreras, M. (2019) El sensellarisme a Barcelona. Evolució i joves en situació de sensellarisme, XAPSLL- Ajuntament de Barcelona.

major creixement, passant de les 74 detectades l'any 2008 a les 167 de l'any 2018. En el mateix període, les espanyoles han passat de 102 a les 118 del 2018, i les estrangeres no comunitàries de 30 a 44. D'entre les estrangeres no comunitàries, 24 es trobaven en situació d'irregularitat administrativa.

Evolució de les dones detectades dormint al carrer anualment segons nacionalitat. Barcelona, 2008-2018

Tot i que les xifres de dones dormint al carrer és sensiblement més baixa que la dels homes, aquest creixement és molt preocupant per dues raons. En primer lloc, estudis realitzats arreu d'Europa mostren que el deteriorament físic i l'impacte en la salut mental de viure al carrer és més dur entre les dones que entre els homes⁹. En segon lloc, el carrer és una de les expressions més dures de l'exclusió residencial però no és l'única, i d'altres situacions, com l'habitatge insegur o la dependència d'altres persones per evitar el carrer¹⁰, queden ocultes i en aquestes la presència de les dones és molt més rellevant.

Les dades sobre sensellarisme femení a Barcelona

Quan el fenomen del sensellarisme es redueix a les persones que dormen al carrer o a les que viuen en recursos residencials, la problemàtica de les dones sense llar es torna

⁹ Mayock, P., Parker, S., Sheridan, S. (2015). Women, Homelessness and Service Provision. Simon Communities in Ireland, Dublin.

¹⁰ Sales i Guijarro (2017). Dones sense llar: la invisibilització de l'exclusió residencial femenina. Revista Barcelona Societat núm 21. Ajuntament de Barcelona.

invisible¹¹. Els registres de serveis socials públics i d'entitats responen a la lògica de la gestió del sensellarisme, tradicionalment considerat com el resultat d'acumular problemàtiques socials i identificat únicament amb el fet de dormir al carrer o fer ús d'equipaments especialitzats. Per obrir el focus i orientar l'anàlisi de l'exclusió residencial, la Federació Europea d'Entitats que atenen a Persones Sense Llar (FEANTSA per les seves sigles en francès) proposa la Tipologia Europea de Sensellarisme i Exclusió Residencial (ETHOS per les seves sigles en anglès).

Aquesta classificació recull quatre categories d'exclusió residencial (sense sostre, sense habitatge, en situació d'habitatge insegur i en situació d'habitatge inadequat) i tretze categories operatives¹²:

Classificació ETHOS de situacions d'exclusió residencial			
Situació	Categoria conceptual	Categoria operativa	Tipus d'allotjament
Sense llar	Sense sostre	1. Persones vivint al ras	1.1. Espai públic o exterior
		2. Persones que passen la nit en albergs per a persones sense llar	2.1. Refugi nocturn
	Sense habitatge	3. Persones que viuen en equipaments per a persones sense llar	3.1. Llars i albergs per a persones sense llar 3.2. Centres d'estada limitada 3.3. Allotjaments amb suport per moments de transició
		4. Persones que viuen en refugis per a dones	4.1. Refugis per a dones
		5. Persones que viuen en equipaments residencials per a immigrants	5.1. Centres de recepció o d'allotjament temporal 5.2. Allotjaments per a treballadors/es immigrants
		6. Persones en procés de sortida d'institucions	6.1. Centres penitenciaris 6.2. Institucions de tractament mèdic 6.3. Cases d'acollida per a infants i joves

¹¹ Pleace, N.(2016). Exclusion by Definition: The Under-representation of Women in European Homelessness Statistics. In Women's Homelessness in Europe(pp. 105-126). Palgrave Macmillan UK.

¹² Amore,K., Baker, M., and Howden-Chapman, P. (2011)The ETHOS Definition and Classification of Homelessness: An Analysis. Department of Public Health, University of Otago, Wellington, New Zealand. European Journal of Homelessness _ Volume 5, No. 2, December 2011

		7. Persones que reben suport de llarga durada (per haver estat sense llar)	7.1. Residències per a persones grans que han passat per situació de sense llar 7.2. Centres residencials amb suport per a persones que han passat per situació de sense llar
Exclusió de l'habitatge	Habitatge insegur	8. Persones que viuen en un allotjament insegur	8.1. Amb amics o familiars 8.2. Relloguer 8.3. Ocupació il·legal d'immobles
		9. Persones que viuen sota amenaça de desnonament	9.1. En procés de desallotjament per impagament del lloguer 9.2. En procés d'execució hipotecària
		10. Persones que viuen sota amenaça de violència	10.1. Llars amb antecedents de violència domèstica o amb denúncies interposades a la policia
	Habitatge inadequat	11. Persones que viuen en estructures "no convencionals" i temporals	11.1. "Mobile homes", caravanes 11.2. Edificació "no convencional" 11.3. Estructures temporals
		12. Persones que viuen en habitatges insalubres	12.1. Habitatges no adequats per la vida quotidiana
		13. Persones que viuen un habitatge massificat	13.1. Habitatges ocupats fins a condicions de garberament
Font: FEANTSA			

Malgrat que aproximar-se al sensellarisme des de l'òptica de la classificació ETHOS ajuda a comprendre la complexitat del fenomen i la permeabilitat entre les diferents situacions d'exclusió residencial, resulta molt difícil organitzar les dades disponibles sobre l'abast de la problemàtica d'acord amb aquesta tipologia. Els serveis municipals i les entitats socials que atenen a les persones sense sostre i sense llar van néixer per oferir suport i allotjament a qui ja es trobava al carrer com a resposta a situacions d'exclusió social extrema que quedaven desateses pels sistemes de protecció social. En els darrers anys, la XAPSL ha intentat oferir les xifres sobre el sensellarisme a la ciutat de Barcelona a partir d'ETHOS però la fragmentació i l'especialització de les entitats segons el perfil de població atesa fa que en els informes de diagnòstic publicats des del 2011 no s'hagin pogut sistematitzar les dades d'algunes de la major part de situacions d'habitatge insegur i d'habitatge inapropiat.

Les dades recollides anualment dels centres i serveis per a persones sense llar de la ciutat mostren com la proporció de dones sobre el total de persones que dormien al carrer el passat mes de maig era d'un 13% (categoria 1, viure en un espai públic o a la intempèrie); la proporció de dones en els centres de primera acollida era de prop del 14% (categoria 2, pernoctar en un alberg i/o forçat a passar la resta del dia en un espai públic); la proporció de dones en centres residencials d'inclusió o centres integrals era del 26% (categoria 3, viure en albergs o centres per a persones sense llar de manera temporal); la proporció de dones

en allotjaments per a persones sense llar amb temporalitat indefinida era del 24% (categoria 7, viure en un allotjament amb recolzament sostingut per a persones sense llar); la proporció de dones en pensions pagades per serveis i entitats de la xarxa era del 23,5% (categoria 8, Viure en un habitatge amb règim de tinença insegur sense pagar lloguer).

Nombre de persones sense llar comptabilitzades per la XASPLL a la ciutat de Barcelona 15 de maig de 2019

	Total persones	Nombre d'homes	Nombre de dones	Nombre de menors (nois i noies)
Persones que dormen al carrer (Categoria ETHOS 1)	1027	86,95%	13,05%	0,00%
Persones residents en un Centre de Primera Acol·lida (categoria ETHOS 2)	265	86,04%	13,96%	0,00%
Persones residents en centres residencials d'inclusió o en centre integrals (Categoria ETHOS 3)	586	57,34%	26,11%	16,55%
Persones residents en un allotjament amb temporalitat indefinida per a persones sense llar (Categoria ETHOS 7)	717	57,18%	24,13%	18,83%
Persones que viuen en hotels i pensions pagades per entitats socials i serveis municipals d'atenció a persones sense llar (Categoria ETHOS 8)	438	54,34%	23,52%	22,15%
TOTAL	3448	61,05%	17,40%	9,54%

Font: Xarxa d'Atenció a les Persones Sense Llar de Barcelona

Les dades consensuades per les entitats de la XASPLL no inclouen el nombre de persones allotjades per les entitats d'atenció a dones que han patit violència masclista ni pels serveis municipals especialitzats. Tampoc inclouen dades dels serveis i entitats que ofereixen allotjament temporal a persones migrades i a sol·licitants de protecció internacional. La manera com s'agrupen les entitats socials i els mateixos serveis públics per analitzar les dinàmiques socials en les que intervenen reflecteix la tradicional consideració de les persones sense llar com un col·lectiu amb característiques pròpies i necessitats homogènies. Aportar coneixement i capacitat d'anàlisi per assumir que el sensellarisme es un problema d'accés a l'habitatge que afecta un grup molt heterogeni de persones amb necessitats molt diverses ajudaria a desenvolupar serveis centrats en les persones i a defugir solucions reduccionistes que pretenen que les pròpies persones afectades s'adaptin als serveis.

Les dificultats metodològiques per quantificar el sensellarisme femení no només es deuen la desconexió entre els serveis que atenen a les dones sense llar. Amb les fonts disponibles resulta molt difícil determinar el nombre de dones que viuen en habitacions de relloguer, en

habitatges sobreocupats, en habitatges insegurs, a casa de familiars o amics, o a casa de coneguts.

En conseqüència, a hores d'ara la XAPSELL no pot actualitzar anualment les sèries de dades en les categories ETHOS 4, 5, 6, 9, 10, 11, i 13. I ho fa parcialment amb la categoria 8, doncs de totes les formes d'habitatge amb règim de tinença insegur, només recull el nombre de persones que viuen en pensions pagades per entitats i per serveis especialitzats en l'atenció a persones sense llar.

Les diferents situacions a les que l'Ajuntament o les organitzacions de la societat civil donen suport d'emergència o de recolzament social amb allotjament son molt difícils de comptabilitzar exhaustivament i de forma homogènia, però es disposa d'alguns indicadors que agregen les persones diferents ateses en diversos períodes de temps.

Segons les dades de l'Institut Municipal de Serveis Socials (IMSS), 3.218 persones van percebre ajuts en forma d'allotjament temporal en pensions i hotels del setembre de 2018 a l'agost del 2019. D'aquestes persones el 72% eren dones. Es tracta de les persones titulars de l'ajut i que, en molts casos, n'eren beneficiàries juntament amb la resta de components del seu nucli familiar. En total, en aquest període d'un any es comptabilitzen 9.500 persones beneficiàries.

El Servei d'Atenció a Immigrants, Emigrants i Refugiats (SAIER) va allotjar a 915 persones diferents en el període que va de febrer de 2018 a desembre de 2019. Un 52,5% d'aquestes persones eren dones. Aquestes persones formaven part de 385 nuclis familiars. En un 64,4% dels casos l'ajut per l'allotjament el sol·licitava una dona.

El Servei d'Atenció Recuperació i Acollida de dones víctimes de violència masclista va allotjar en pensions i hotels a 772 persones entre gener i setembre de 2019. D'aquestes, 401 eren les titulars de l'ajuda i la resta infants i adolescents al seu càrrec.

Les dades del Registre d'Habitatges amb Protecció Oficial de Barcelona (RHPO) també confirmen la sobrerrepresentació femenina en els grups de població econòmicament més vulnerables. D'entre les unitats de convivència inscrites al registre amb uns ingressos inferiors a 1,4 vegades l'Índex de Renda de Sufficiència de Catalunya (IRSC), en un 60% dels casos la titular de la sol·licitud és una dona. En els trams d'ingressos immediatament superiors, el pes de les dones com a titulars de les sol·licituds baixa fins el 54%. Això no significa que es tracti d'unitats de convivència en les que no hi ha homes, però és un indicador de feminització dels trams amb menys recursos econòmics.

En el mateix registre podem comprovar com el pes de les llars monomarentals també és més elevat entre les unitats de convivència amb ingressos inferiors a 1,4 IRSC. Les llars monomarentals són un 9% de les unitats de convivència inscrites al RHPO amb ingressos més baixos. Al tram immediatament superiors, la proporció de llars monomarentals es redueix al 3,6%.

Si bé aquestes dades no són fàcilment comparables ens permeten afirmar que en les situacions d'exclusió residencial que queden fora de l'àmbit d'actuació tradicional dels

serveis d'atenció a persones sense llar, la presència de dones és majoritària. Aconseguir que una recollida homogènia de les dades sobre persones acollides pels diferents serveis permetria dimensionar l'abast de la necessitat de recursos d'allotjament i de situacions d'exclusió residencial diversa que requereixen d'una sortida cap a solucions habitacionals estables.

La invisibilitat del sensellarisme femení i les seves conseqüències

La falta de visibilitat del sensellarisme femení té com a conseqüència que el disseny de les polítiques d'atenció a les persones sense llar segueixi responent a les necessitats percebudes pels serveis que atenen a aquestes persones, i que van enfocades a tots aquells que pateixen l'exclusió residencial més visible (és a dir, aquells que estan al carrer), i a les demandes socials que es focalitzen en aquelles situacions que resulten més explícites per a la ciutadania. Les imatges estereotipades del sensellarisme que tenen una major presència als mitjans de comunicació i que provoquen la mobilització de recursos públics i privats exclouen la realitat de les dones sense llar i sense sostre que no es veuen al carrer. El protagonisme mediàtic de les realitats més explícites d'exclusió social (motivats per la compassió o per la espectacularització de la pobresa) contribueix de manera determinant en la invisibilització del sensellarisme femení.

El fet de que les dones estiguin infrarepresentades entre les persones sense llar més visibles -que són aquelles que viuen i dormen a l'espai públic- ha provocat que els homes hagin constituït l'objecte de l'atenció i la intervenció d'entitats i serveis especialitzats. El disseny dels centres residencials acostuma a ser androcèntric i no es tenen en compte les necessitats específiques de la població femenina en aspectes tan importants com la seguretat, la intimitat, la higiene o la privacitat. Quan es considera el sensellarisme com una problemàtica que afecta majoritàriament els homes, es perjudica a les dones que han de fer ús d'aquests serveis, a l'hora que s'invisibilitza la situació de les dones que sense viure al carrer pateixen formes d'exclusió residencial molt greus.

Qui ha decidit que un home que dorm en un banc del parc és més vulnerable que una dona que viu a casa d'un conegut que abusa d'ella a diari del que no escapa per no haver de tornar a dormir al carrer i exposar-se a abusos encara pitjors?

Carmen Belchí, Aires, Asociación para la Inclusión Residencial i Social. Madrid.

En aquest sentit, part de les polítiques desenvolupades en els darrers anys s'han adreçat a qui es troba en risc de desnonament o llançament o a qui efectivament acaba patint una d'aquestes situacions de pèrdua d'habitatge, mentre que una altra part s'ha dirigit a atendre al creixent nombre de persones sense sostre de la ciutat, és a dir, a qui ja es trobava en situació de carrer o sol·licitant l'entrada en un centre de primera acollida. Un ventall cada cop més rellevant de les situacions d'exclusió residencial el pateixen persones que disposen d'un sostre però que no es pot afirmar que disposin d'una llar. Aquestes persones són ateses sovint pels serveis socials municipals o per entitats del Tercer Sector per trobar-se

en situacions de pobresa i de precarietat molt acusades però romanen excloses de les polítiques orientades a l'accés a l'habitatge.

Considerar a les persones (majoritàriament dones) que viuen el sensellarisme portes endins d'un immoble - ja sigui a casa de familiars, d'amics o de coneguts - en la planificació de les polítiques resulta imprescindible per poder dissenyar polítiques que tinguin en compte l'enorme permeabilitat entre les diferents formes de l'exclusió residencial i que incideixin sobre les causes estructurals que provoquen l'increment any rere any del nombre de persones sense llar. Tanmateix, introduir la perspectiva de gènere en les polítiques de lluita contra el sensellarisme obliga a avançar en la comprensió dels mecanismes que fan que bona part de les dones sense llar no acabin al carrer malgrat viure situacions d'extrema vulnerabilitat.

“Ens trobem amb moltes dones que venen al local en situacions d'habitatge insegur, ja sigui per les situacions d'abusos que es troben per part de la gent que els hi està llogant una habitació, que les obliguen a fer tasques domèstiques o inclús els hi demanen favors sexuals”

Clara Naya, Coordinadora de projectes Lola No Estás Sola. Barcelona.

El processos i trajectòries que porten a situacions greus d'exclusió residencial i sensellarisme, operen de manera diferent entre els homes i entre les dones. Diverses investigacions^{13 14 15} conclouen que les dones acudeixen a serveis socials a demanar ajuda només quan les xarxes socials de suport han fallat i no tenen cap més alternativa. En el cas de les dones amb fills a càrrec, la por a perdre la custòdia o a ser monitorades pels serveis socials fa que cerquin solucions informals. Els recursos familiars, d'amistats o de persones conegudes poden ser un factor de protecció davant la possibilitat de quedar-se en situació de carrer; però aquestes mateixes xarxes informals de relació poden col·locar a les dones que no excloses de l'habitatge en situacions d'abús, d'explotació, de precarietat o d'inseguretat durant llargs períodes de temps impedint que reconstrueixin un projecte de vida autònom.

Una usuària del centre explicava fa poc: “Vivo en casa de un señor que me ofrece alojamiento en una habitación a cambio de hacer las tareas del hogar. Muchas veces cuando está en la ducha me llama para que le alivie”.

Elena Sala, Centre Assís d'atenció a persones sense llar. Barcelona

Les raons de que les dones responguin de manera diferent als homes quan es troben en situació de vulnerabilitat, la trobem d'una banda en què hi ha una dominació masculina dels

¹³ Mayock, P., Parker, S., Sheridan, S. (2015). Women, Homelessness and Service Provision. Simon Communities in Ireland, Dublin.

¹⁴ Sales, A., Uribe, J., Marco, I., (2015). Diagnosi 2015. La situació del sensellarisme a Barcelona. Evolució i polítiques d'intervenció. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, XAPSLL

¹⁵ Passaro, J. (2014). The unequal homeless: Men on the streets, women in their place. Routledge.

espais per a persones sense llar i d'altra banda en la idea de què les dones que viuen al carrer son més vulnerables i estan més exposades a la violència i a la victimització.

Entre aquelles dones que tenen fills, la vergonya associada al seu "estatus" de persones sense llar fa que busquin altres formes de viure abans que acudir a serveis socials. Des de la perspectiva de les societats patriarcals on el concepte de "llar" s'atribueix a la base essencial de l'ordre social, les dones sense llar son vistes com a dones que han estat rebutjades de les formes de família i estructures domèstiques tradicionals. En conseqüència, diversos estudis conclouen que les dones senten que no han pogut complir amb les expectatives i demandes de la societat i com a resultat experimenten un sentiment de culpa i de por a ser etiquetades com a dones (i mares) fracassades¹⁶.

Hi ha dones que porten molts anys veient els seus fills en punts de trobada i això dificulta molt els seus processos de recuperació i s'ha d'abordar d'una altra manera, perquè se les culpabilitza des d'aquí i això no les deixa ni fer de mare, perquè el sistema no les deixa, i d'altra banda no les deixa tirar endavant i tenir un procés d'èxit en la seva recuperació".

Clara Naya, Coordinadora de projectes Lola No Estás Sola. Barcelona.

Violència masclista i sensellarisme

La violència masclista i el sensellarisme femení mantenen una estreta relació i és reconeguda internacionalment¹⁷. L'evidència empírica ens demostra que les experiències d'abús, de violència intrafamiliar i de violència masclista son factors clau desencadenants de situacions de sensellarisme entre les dones. Alhora, la proporció de dones que viuen o han viscut al carrer i que han patit algun tipus de violència és molt elevada i així ho mostren les dades on s'ha estudiat aquest tipus de relació. A Irlanda, per exemple, en una recerca que es va fer l'any 2015, el 92% de les dones entrevistades (totes elles ateses en recursos per a persones sense llar en aquell moment) va afirmar haver patit alguna forma de violència física o abús de caràcter sexual durant la seva edat adulta, mentre que el 72% va afirmar haver patit alguna forma de violència o abús en la seva infància¹⁸. Al Regne Unit, en una recerca de l'any 2006, el 20% de les 134 dones entrevistades estaven en situació de sense llar degut a haver experimentat situacions de violència masclista per part d'algú proper o de la seva família¹⁹. A Suècia totes les investigacions apunten a que escapar de les agressions físiques per part de la parella és la primera causa de viure situacions de sense llar per part

¹⁶ Edgar, B. and Doherty, J. (2001). Women and Homelessness in Europe: Pathways, Services and Experiences. Bristol: Polity Press

¹⁷ Quilgars, D., Pleace, N. (2010). Meeting the needs of households at risk of domestic violence in England: The role of accommodation and housing related support services. Communities and Local Government.

¹⁸ Mayock, P., Sheridan, S., Parker, S., (2015). Women, Homelessness and service provision. Dublin: Simon Communities

¹⁹ Reeve, K., Goudies, R. and Casey, R. (2006) Homeless Women: Still being Failed yet Striving to Survive (London: CRISIS).

de les dones²⁰. A Barcelona, la Diagnosi del 2015 impulsada per la XAPSLL, evidencia que la necessitat de moltes de les dones entrevistades de trencar amb les seves xarxes socials i els espais coneguts per tal de fugir d'una situació de violència masclista, provoca que es quedin amb una xarxa social molt feble i en processos d'aïllament que, a més, en alguns casos les porten a acabar sense llar²¹. Sovint les dones que pateixen violència masclista en la família o la parella opten per marxar de casa per superar aquesta situació, trobant-se per tant doblement victimitzades: a més de patir violència, perden l'habitatge, que manté la persona responsable d'aquesta situació.

És per això que en els darrers anys alguns països europeus, com ara el Regne Unit, han començat a introduir polítiques públiques adreçades a abordar el tema de la violència masclista en la llar i a poder prevenir que les víctimes acabin al carrer o en d'altres situacions de sensellarisme. També al Regne Unit, una dona víctima de violència de gènere és legalment reconeguda com a una dona sense llar, reconeixement clau per poder accedir a un habitatge social de manera prioritària - tot i que malgrat aquestes mesures, els estudis indiquen que en cas de les dones migrants, la por a perdre el seu permís de residència obtingut a través del matrimoni amb un ciutadà del Regne Unit, fa que segueixin sent un grup altament vulnerable-.

No obstant la introducció d'algunes mesures de prevenció a països com el Regne Unit, la realitat és que hi ha dones que acaben en situacions de sense llar i que d'aquestes un alt percentatge ha patit violència masclista, ja sigui abans d'arribar a la situació de sensellarisme, ja sigui a posteriori. En canvi, els serveis que donen resposta a les dones víctimes de violència masclista i els serveis per a persones sense llar funcionen per separat a la majoria de països europeus²². Els serveis dirigits a dones en situació de violència masclista tenen una orientació més generalista, per la pròpia transversalitat i extensió del problema de la violència, que afecta a dones de totes les classes socials i perfils. En aquest sentit, les necessitats específiques que poden tenir les dones en situacions concretes de vulnerabilitat com ara les que pateixen exclusió severa, problemes de salut mental, addiccions o altres problemàtiques no sempre estan prou incorporades o es compta amb eines per a gestionar-ho. Vincular de forma més estreta els serveis d'atenció a les persones sense llar i els serveis d'atenció a les dones ens ha de permetre millorar l'abordatge d'ambdues problemàtiques, tant a nivell d'atenció com de prevenció.

A la vegada, incorporar la perspectiva de gènere per a valorar les necessitats i trajectòries vitals de les dones en situació de sense llar en els equipaments de la xarxa de sensellarisme és imprescindible per a contribuir de forma efectiva a la reconstrucció del projecte vital de les dones sense llar, per a poder oferir un acompanyament adequat per a

²⁰ Sahlin, I. (2004). Central State and homelessness policies in Sweden: New ways of governing. *European Journal of Housing Policy*, 4(3)

²¹ Sales, A., Uribe, J., Marco, I., (2015). Diagnosi 2015. La situació del sensellarisme a Barcelona. Evolució i polítiques d'intervenció. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, XAPSLL

²² Baptista, I. (2010). Women and Homelessness. in: O'Sullivan, E., Busch-Geertsema, V., Quilgars, D. and Pleace, N. (Eds.) *Homelessness Research in Europe*, pp.163-186 (Brussels: FEANTSA).

dones que estan patint situacions de violència o abús i per garantir que no se senten excloses d'equipaments que solen estar altament masculinitzats.²³

Els estudis realitzats a diferents ciutats d'Europa i els Estats Units evidencien que els equipaments d'atenció a persones sense llar no estan preparats per atendre a dones que han patit violència masclista i que experimenten algun tipus de trauma²⁴. Com a conseqüència, les dones que es troben en aquesta situació presenten un risc més elevat de quedar atrapades dins del sistema²⁵.

Que los albergues tengan la mayoría de las plazas para varones condiciona porque hace aparentar que lo hombres son más entre las personas sin techo. Eso no es verdad, las mujeres son más invisibles. Acabamos viviendo en un mundo testosterónico y ellos continuamente tienen que demostrar que son machos alfa (los sintecho).

(...) En ese mundo no se puede encontrar amistad, siempre se deben proteger. Los servicios sociales no intervienen en situaciones de riesgo dentro de una misma entidad. A ti, un tipo te puede estar insultando en el albergue, y llamarte puta y llamarte tal...

Está bien espabilarse en esta sociedad, pero cuando voy a un centro quiero 'descansar', no tengo ganas de 'luchar', de 'pelear', ni 'enfadarme'.

Sara²⁶, resident al Centre de Primera Acollida de Nou Barris. Barcelona

Un cop al carrer, la violència, assetjament i la pressió sexual a la que son sotmeses les dones, segueixen. Les dades de la darrera enquesta per a persones sense llar de l'Institut Nacional d'Estadística de l'any 2012, indiquen que un 24,2% de les dones que viuen al carrer han patit algun tipus d'agressió sexual, front al 1,5% dels homes. Tanmateix l'informe de Diagnosi de la XAPSL de l'any 2015 indica que la pressió sexual que reben les dones que viuen al carrer és molt alta, tant física com verbalment, i un estudi d'investigació sobre dones al carrer a Anglaterra revela que un 58% de les dones que viuen al carrer han estat intimidades o amenaçades de manera violenta²⁷.

Dormia sobre cartrons al carrer i els altres estaven a dins de tendes de campanya. Passava fred, em marejava i que aquells nois em donaven una mica de menjar. Una nit un noi que estava allà volia sexe amb mi. Eren les 00.30h i em diu que vol sexe.

²³ Quilgars, D., Pleace, N. (2010). Meeting the needs of households at risk of domestic violence in England: The role of accommodation and housing related support services. Communities and Local Government

²⁴ Mayock, P., Parker, S., Sheridan, S. (2015). *Women, Homelessness and Service Provision*. Simon Communities in Ireland, Dublin.

²⁵ Mayock, P., Sheridan, S. (2012). *Women's Journeys to Homelessness: Key Findings from a Biographical Study of Homeless Women in Ireland*. Women and Homelessness in Ireland. Research paper 1. School of Social Work and Social Policy and Children's Research Center. Trinity College, Dublin.

²⁶ El nom ha estat modificat per protegir la privacitat.

²⁷ "Homeless women are even more vulnerable than homeless men" publicat a The Guardian el 14 de febrer de 2017. Disponible a <https://www.theguardian.com/housing-network/2017/feb/14/homelessness-women-disadvantaged-channel-4-councils>

Jo li dic que em deixi, que estic malalta i que el metge m'ha dit que no puc tenir sexe amb ningú, que ningú em pot tocar.

Jo no vull quedar-me al carrer. No puc dormir sense llum. Quan apaguen la llum penso que estic en un lloc en el que em volen matar. Estic malament... quan em sona el mòbil penso que algú em truca per dir-me que ja no puc estar més aquí, que he de tornar al carrer. I tinc molta por de tornar al carrer.

Míriam²⁸, actualment viu en una habitació rellogada. Barcelona.

Les dones que han viscut al carrer relaten situacions d'assetjament més o menys freqüents i més o menys intenses, el que explica que sovint recorrin a estratègies de grup que augmenten la seva sensació de seguretat, tant agrupant-se amb altres dones com integrant-se en grups d'homes. Les dones residents en equipaments també expressen freqüentment haver estat víctimes de situacions d'assetjament sexual i gairebé sempre afirmen sentir-se en risc²⁹.

La por i la sensació d'inseguretat són factors determinants per buscar alternatives davant de la idea d'haver de dormir a l'espai públic o en albergs i acceptar situacions de pernocta en habitatge sobreocupat, en infrahabitatge o en habitatges on es produeixen situacions d'abusos vers les dones, quedant totalment ocultes i invisibles.

No hi ha dubte de que aquestes experiències tenen un gran impacte en la salut física i mental de les dones que les pateixen, fent que en molts casos la capacitat de confiar en els altres disminueixi i amb conseqüències que afecten l'autoestima, l'autonomia, la capacitat de dur a terme un projecte de vida i de mantenir relacions saludables amb altres persones. Si a més afegim casos d'ús abusiu de drogues o alcohol, o algun tipus de treball sexual per poder sobreviure, aquesta problemàtica s'agreuja³⁰.

El disseny de polítiques públiques ha de considerar que la violència apareix com a eix vertebrador en les trajectòries vitals de moltes dones sense llar. Tot i que les persones sense llar, homes i dones, viuen situacions de pobresa extrema i de gran vulnerabilitat social, les dones, només pel fet de ser dones, estan sotmeses a una pressió sexual, assetjament i violència que les fa doblement vulnerables.

²⁸ El nom ha estat modificat per protegir la privacitat.

²⁹ Sales, A., Uribe, J., Marco, I., (2015). Diagnosi 2015. La situació del sensellarisme a Barcelona. Evolució i polítiques d'intervenció. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, XAPSELL

³⁰ Pleace, N., Bretherton, J. and Mayock, P. (2016). Long-term and recurrent homelessness: the role of gender-based violence. European Journal of Homelessness, 6 (1)

3. Definició dels objectius: el marc preventiu

Davant l'increment de l'impacte de l'exclusió residencial i del sensellarisme, les actuacions dels actors socials - administracions públiques i entitats - es poden desenvolupar en tres nivells. En el nivell preventiu, es poden articular polítiques per evitar que cada cop més persones acabin dormint al carrer, en infrahabitatges, a casa d'amics, o en centres residencials. En el nivell assistencial, es pot proporcionar allotjament d'emergència y suport social a les persones que ja pateixen el sensellarisme. I en el nivell post-assistencial, després de proporcionar aquest suport, es pot facilitar la estabilització residencial, econòmica i emocional per evitar que qui ha passat pel carrer hi hagi de tornar. Així doncs, amb moltes i diferents metodologies, entitats socials i administracions públiques poden prevenir, allotjar i donar suport, i prevenir que les persones ja ateses tornin a quedar sense llar.

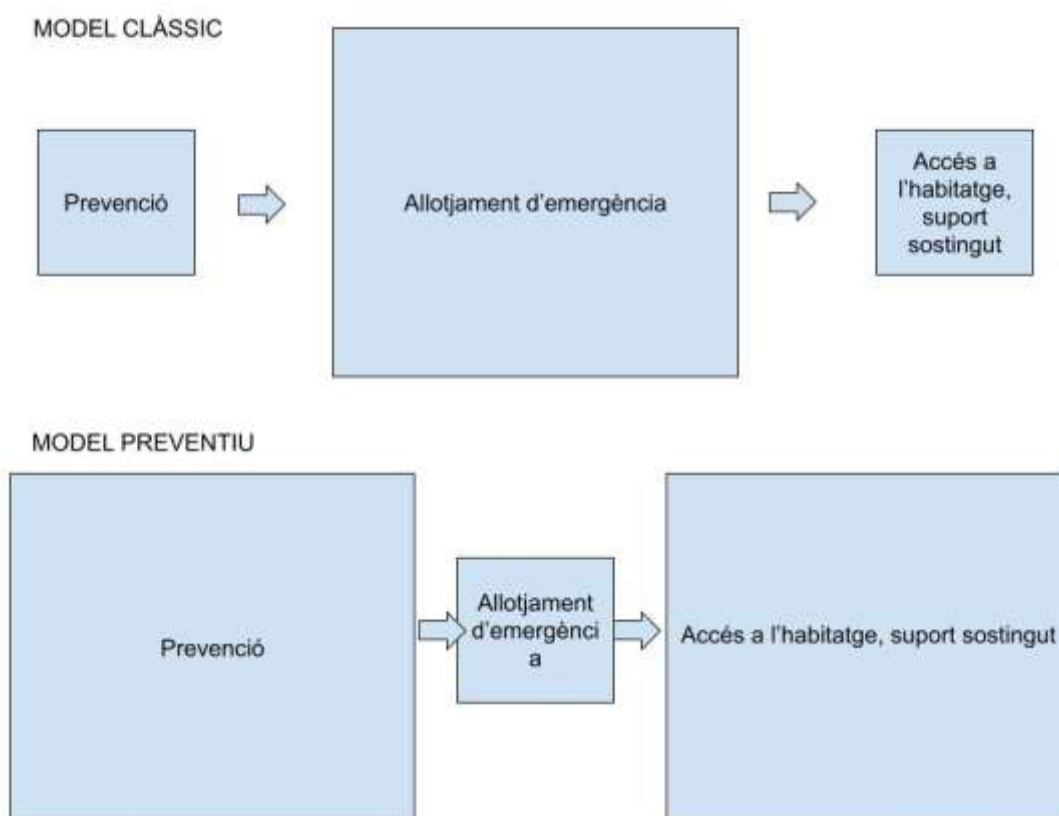
Tradicionalment, les polítiques adreçades a la problemàtica del sensellarisme s'han enfocat en el nivell assistencial donant resposta a l'emergència derivada de la manca o la pèrdua d'habitatge. La idea de que estar sense llar és un fenomen de caràcter transitori ha provocat que les respostes estiguin enfocades a resoldre la manca d'un sostre on poder dormir de manera segura o on resguardar-se de les inclemències climàtiques. A partir dels anys 80 les ciutats europees comencen a obrir centres col·lectius sota la denominació d'albergs que ofereixen allotjament temporal (sovint d'unes poques nits) a les persones sense llar. Durant els darrers vint anys, l'increment de l'impacte del sensellarisme ha portat a constatar de que l'augment de places en centres residencials no aconsegueix aturar el creixement de la problemàtica. Actualment alguns països europeus, conscients de què el sensellarisme està directament connectat amb la manca d'habitatge i de que els albergs no redueixen el nombre de persones sense llar, han començat reconvertir-los en habitatge social adreçat a persones sense sostre. Finlàndia n'és un bon exemple³¹. A la major part d'Europa però, tot i que s'han millorat substancialment els serveis, les polítiques públiques continuen centrant-se en allotjar temporalment les persones sense llar malgrat que l'accés posterior a un habitatge és cada cop més complicat.

La creació de centres per allotjar a les persones que dormen al carrer ha estat la principal política contra el sensellarisme. La Federació Europea d'Entitats que Atenen a les Persones Sense Llar (FEANTSA, per les seves sigles en francès) alerta des de fa anys del risc que suposa pretendre solucionar el sensellarisme creant més albergs, fins al punt que ha dedicat el seu informe sobre el sensellarisme a Europa de 2019 a posar en qüestió el paper de l'acollida temporal d'emergència en la lluita contra l'exclusió residencial.

Allotjar a persones en albergs no garanteix l'accés posterior a un habitatge adequat, i impulsar programes d'habitatge per persones sense llar tot i que és necessari per desenvolupar l'atenció social i per a que les persones puguin refer la seva vida, millorar el seu benestar i tenir un projecte de vida, tampoc no frena el flux de persones que, després de llargues trajectòries d'exclusió social, acaben vivint al carrer en situacions greus de precarietat i exclusió habitacional.

³¹ Y-Foundation (2017). *A Home of Your Own*. Helsinki

Les ciutats europees s'enfronten al problema del sensellarisme amb polítiques centrades en oferir atenció social oblidant la prevenció i la necessitat d'estabilitat residencial de les persones ateses - una estabilitat imprescindible per evitar que qui ja ha sortit del carrer torni a quedar-se sense llar-. Per combatre el sensellarisme amb eficàcia caldria transitar cap a polítiques públiques que posessin el focus en la prevenció i l'accés a l'habitatge i que tinguessin com objectiu que l'atenció social a les persones sense sostre i sense llar tendís a reduir-se.

Basat en Gaetz, S., Dej, E. (2017). *A New Direction: A Framework for Homeless Prevention*. Canadian Observatory on Homelessness.

L'acollida d'emergència i els dispositius d'allotjament temporal per a persones que es troben en situació de carrer procedents de diferents itineraris d'exclusió social no poden desaparèixer. L'atenció a aquestes persones és una competència municipal a la major part de països de la Unió Europea. Però atendre més i millor no atura l'impacte combinat d'un mercat d'habitatge cada cop més exclouent i d'un mercat laboral cada cop més precari. Prevenir la pobresa extrema, tancar l'aixeta de la caiguda al carrer requeriria prevenció.

En els darrers anys, la constatació de que l'increment dels recursos destinats a l'atenció a crescut en paral·lel al creixement del sensellarisme ha portat a definir un marc de prevenció que distingeix tres nivells d'actuació: la prevenció primària, la prevenció secundària i la prevenció terciària:

- La prevenció primària es dirigeix al conjunt de la població i consisteix en reduir riscos a través de polítiques estructurals que incideixin sobre el mercat de l'habitatge, el mercat laboral, els sistemes de protecció social i de garantia d'ingressos i les polítiques migratòries.
- La prevenció secundària posa el focus en col·lectius de risc i susceptibles de quedar en situació de sense llar, com ara les dones que han patit o pateixen violència masclista, treballadors pobres o famílies amb rendes baixes. A través de la prevenció secundària podem identificar aquestes persones i oferir acompanyament i allotjament social ja sigui en centres residencials, habitatge o altres recursos residencials.
- Finalment i a través de mesures de prevenció terciària podem assegurar-nos de que aquelles persones que ja han sortit d'una situació de carrer o de sense habitatge no tornin a recaure, reduint així la reincidència en el sistema d'atenció a persones sense llar.

Les polítiques preventives no depenen d'una única administració. Requereixen la implicació i la coordinació de tots els nivells de govern. La prevenció primària requeriria de modificacions legislatives en àmbits de la política de l'Estat com l'habitatge, el mercat laboral o el control migratori. La prevenció secundària requeriria el compromís de l'administració de la Generalitat de Catalunya per establir mecanismes de coordinació efectiva entre serveis socials i el sistema de protecció a la infància, els serveis sanitaris o el sistema penitenciari, per tal d'evitar processos de desinstitucionalització de població vulnerable que portin a dormir al carrer. També caldria compromís polític per tal de desenvolupar un sistema de garantia de rendes que protegís millor a la gent que no ha tingut una vinculació estable i continuada amb el mercat laboral i per reforçar les ajudes destinades a evitar la pèrdua de l'habitatge de les persones més empobrides. L'actual Renda Garantida de Ciutadania (RGC) no complementa les rendes derivades del treball encara que aquestes siguin inferiors a la quantitat que preveu la prestació, ni tampoc no és compatible amb l'entrada i sortida de feines precàries i de curta duració ni amb prestacions en matèria d'habitatge.

El marc preventiu orienta els objectius generals de la mesura i agrupa les actuacions en quatre línies estratègiques. Aquests objectius generals són:

- Disposar d'eines de diagnosi de la situació del sensellarisme femení a la ciutat que permetin la millora de les polítiques d'atenció a les dones sense llar i sense sostre, l'impuls de la coordinació entre diferents àrees de l'Ajuntament, i la cooperació amb altres administracions per desenvolupar polítiques preventives.
- Prioritzar que les dones en risc d'exclusió residencial ateses pels diferents serveis municipals no queden en situació de carrer.
- Millorar l'atenció a les dones que entren als recursos del Programa Municipal d'Atenció a les Persones Sense Llar de Barcelona a partir de les aportacions i la participació de les dones ateses.
- Prioritzar l'estabilització habitacional de les dones sense llar ateses pels serveis municipals

4. Línies estratègiques i actuacions

Línia estratègica 1. Trencar la invisibilitat

Actuació 1.1. Millorar la recollida de dades dels serveis municipals que atenen a les dones sense llar o en risc de precarietat habitacional.

Elaborar el mapa dels serveis municipals que atenen a dones sense llar i en situació d'exclusió residencial, analitzar les metodologies de recollida de dades d'aquests serveis i crear un sistema de recollida d'informació i elaboració d'informes que permeti conèixer la trajectòria d'exclusió residencial de les persones ateses, la seva percepció de seguretat vinculada a la situació residencial, i les seves experiències subjectives prèvies de relació amb diferents serveis i dispositius de protecció social.

Cal garantir que les dades recollides sempre es puguin desagregar per sexe i permetin identificar factors clau per incorporar la perspectiva de gènere.

Aquesta sistematització de les dades ha d'orientar la presa de decisions al voltant de les polítiques públiques, i ha de servir per detectar els buits en la coordinació entre les diferents administracions que posen les dones en risc i que queden ocultes per la falta d'evidència empírica.

Actuació 1.2. Impulsar una recerca específica sobre la relació de les dones amb els serveis del Programa Municipal d'Atenció a Persones Sense Llar i amb altres serveis municipals.

S'ha iniciat un projecte d'investigació que té com objectiu reconstruir les històries de relació de les dones sense llar amb els sistemes de protecció social i amb els serveis de l'Ajuntament de Barcelona. En el procés de recerca s'entrevistarà en profunditat a dones usuàries dels serveis de la Xarxa d'Atenció a les Persones Sense Llar, dones sense sostre no usuàries dels serveis, i dones en situacions diverses d'exclusió residencial. També s'entrevistarà a professionals dels serveis i de les entitats socials.

La recerca es realitzarà entre novembre de 2019 i juny de 2020. En el procés de redacció de l'informe final es realitzaran sessions de discussió de les conclusions amb les dones participants i amb professionals dels serveis municipals i de les entitats de la XAPSSL.

Actuació 1.3. Realitzar una jornada de debat i elaboració participativa de propostes polítiques.

A finals de 2020 es realitzarà una jornada de treball amb professionals de tots els serveis municipals que atenen a dones sense llar o a dones en situació de vulnerabilitat residencial - serveis socials, tant els centres com els dispositius especialitzats, els serveis d'atenció a dones víctimes de violència masclista, els

serveis d'atenció a persones migrades-, les entitats del Tercer Sector, investigadors i investigadores, i persones expertes d'altres ciutats.

En aquesta jornada es presentaran les recerques realitzades, i es discutiran les propostes realitzades pels grups de dones ateses en centres residencials, centres de dia i altres serveis del Programa Municipal d'Atenció a Persones Sense Llar.

Línia estratègica 2. Prevenció primària: actuar sobre les causes estructurals del sensellarisme.

Actuació 2.1. Impulsar la col·laboració amb la Generalitat de Catalunya per prevenir el sensellarisme femení

A partir de les dades generades pels serveis municipals que atenen a dones en situació d'exclusió residencial i de vulnerabilitat social, de l'anàlisi d'aquestes dades, de la recerca sobre dones sense llar, es plantejarà un full de ruta per la cooperació amb la Generalitat detallant aquelles polítiques supramunicipals que podrien facilitar una reducció de les probabilitats de que les dones afectades per factors d'exclusió arribin a quedar-se sense llar.

L'Ajuntament de Barcelona seguirà participant activament en la transferència de coneixement en matèria d'atenció a les persones sense llar en el marc de l'Estratègia Integral d'Abordatge del Sensellarisme a Catalunya pendent d'aprovació.

Actuació 2.2. Impulsar la col·laboració interadministrativa amb l'Administració General de l'Estat per prevenir el sensellarisme femení

Les dades generades pels serveis municipals que atenen a dones en situació d'exclusió residencial i de vulnerabilitat social han de servir per valorar l'impacte de les polítiques laborals, migratòries, d'habitatge, d'igualtat i de protecció social en la vida de les persones ateses.

L'Ajuntament de Barcelona traslladarà al govern de l'Estat el coneixement generat a partir d'aquestes dades per incidir sobre les polítiques de prevenció estructural que podria desenvolupar l'Administració General de l'Estat.

En aquest sentit, l'Ajuntament de Barcelona continuarà instant al govern de l'Estat a portar a terme canvis en la legislació laboral que reverteixin la tendència a la precarietat accentuada per la darrera reforma laboral, insistirà en la necessitat de regular els preus dels habitatges de lloguer i impulsarà que el Ministeri d'Igualtat assumeixi la problemàtica de les dones sense llar dins de la seva agenda política.

Línia estratègica 3. Prevenció secundària: evitar la caiguda en el sensellarisme de dones que formen part de col·lectius en risc

Actuació 3.1. Establir mecanismes de detecció precoç als serveis que atenen a persones vulnerables.

S'iniciarà un projecte pilot de detecció precoç de risc de sensellarisme entre les dones ateses als centres de l'Institut Municipal de Serveis Socials. Després d'avaluar el projecte i de millorar les eines d'anàlisi a partir dels resultats de l'avaluació, es traslladarà l'experiència a altres serveis que atenen dones en situació de vulnerabilitat social com SARA i SAIER.

Actuació 3.2. Impulsar la cooperació amb els serveis socials i els serveis d'atenció a dones víctima de violència masclista d'altres municipis que depenen de la Generalitat de Catalunya.

Atenent a la significativa mobilitat que registren les dones en situacions de sensellarisme i d'exclusió residencial i al freqüent vincle amb situacions de violència masclista, s'impulsaran projectes de cooperació i treball en xarxa entre serveis de diferents municipis.

Actuació 3.3. Coordinació interadministrativa i actuacions dirigides a evitar el sensellarisme entre dones en processos de desinstitucionalització

S'avaluarà el protocol de col·laboració entre la Direcció de Serveis Penitenciaris de la Generalitat de Catalunya i l'Institut Municipal de Serveis Socials per prevenir situacions de sensellarisme resultants d'excarceracions que es va establir en el mandat passat per tal d'incorporar la perspectiva de gènere i d'estendre'n l'abast.

També s'estendran els actuals protocols d'atenció a persones hospitalitzades en risc de sensellarisme a hospitals de fora de Barcelona. Actualment existeixen circuits de cooperació entre l'Hospital del Mar, l'Hospital Clínic, l'Hospital de Sant Pau, i l'Hospital de Sant Vall d'Hebrón i el Centre d'Urgències i Emergències Socials de Barcelona (CUESB). S'avaluarà l'aplicació d'aquests protocols de col·laboració i s'adaptaran a situacions de sensellarisme femení.

Es reforçaran els serveis dirigits a evitar situacions de sensellarisme entre dones amb addiccions i problemes de salut mental com el projecte Ariadna.

Actuació 3.4. Ampliació dels programes d'allotjament dirigits a evitar el sensellarisme entre dones en serveis que atenen a persones sol·licitants de protecció internacional i impuls de la coordinació amb el Programa Estatal de Protecció i Asil.

S'impulsaran mecanismes de coordinació i d'informació amb les entitats responsables de la gestió del Programa Estatal de Protecció i Asil per tal de detectar les situacions de risc de sensellarisme provocades per les llacunes de l'esmentat programa en matèria de garantia de necessitats bàsiques, d'allotjament i d'habitatge.

Adicionalment, el programa Nausica, un servei municipal que ofereix allotjament i manutenció i suport sociolaboral a persones sol·licitants d'asil i refugiades que no han assolit un nivell d'autonomia suficient després de sortir del programa estatal de protecció, incrementarà el nombre de places de les 90 actuals a 150 durant el present mandat municipal. Durant els darrers 4 anys les dones han estat un 40% del total de persones ateses i un 16% dones LGTBI.

Actuació 3.5. Abordar la problemàtica de la maternitat en les dones sense llar o en risc d'exclusió habitacional.

S'explorarà específicament la situació de les dones amb fills a càrrec per detectar les seves problemàtiques i neguits respecte l'exercici de la maternitat en situacions d'exclusió residencial per tal de detectar les barreres d'accés als serveis –com ara la por a perdre la custòdia de fills/es o filles- i definir millores a incorporar en el procés d'acompanyament i suport a aquestes famílies i en els canals d'informació i difusió dels serveis socials.

Es revisarà l'assessorament jurídic que s'ofereix a dones estrangeres per garantir que disposen d'informació suficient i adequada sobre els seus drets com a mares.

Actuació 3.6. Campanya d'assessorament a col·lectius especialment vulnerables per evitar la pèrdua de l'habitatge

Es realitzarà una campanya proactiva d'assessorament i divulgació sobre dret a l'habitatge dirigida a perfils d'especial vulnerabilitat: per exemple llars monomarentals (ja hi ha un objectiu - el G4 - de l'Estratègia sobre feminització de la pobresa en aquesta línia), i dones grans o vídues amb contractes de renda antiga per a prevenir problemes en la subrogació del contracte de lloguer, explorant aliances amb altres serveis (com els PIAD, casals de gent gran, etc.), el sector de l'habitatge (API), de l'advocacia (ICAB) o l'àmbit comunitari, social o veïnal.

Es promouran xarxes comunitàries per promoure lògiques veïnals de traspàs d'informació sobre pisos, habitacions de lloguer o altres solucions habitacionals per a dones que han viscut situacions de violència masclista ja en recuperació.

Línia estratègica 4. Prevenció terciària: millorar l'atenció i sortir del sensellarisme

Actuació 4.1. Impulsar l'incorporació de la perspectiva de gènere en tots els serveis del Programa Municipal d'Atenció a Persones Sense Llar.

Millorar l'atenció és evitar recaigudes. Els canvis en els serveis dirigits a garantir una atenció amb perspectiva de gènere i a facilitar l'estabilització emocional, habitacional i econòmica de les persones ateses milloren la qualitat de vida de les persones i fan que el procés de recuperació sigui més estable en el temps i amb menys recaigudes,

amb un impacte positiu en la persona i en els serveis especialitzats i d'altres (salut, justícia, etc) .

Per aconseguir aquests canvis es proposa iniciar un procés de transformació dels recursos municipals que incorporin la perspectiva de gènere de manera transversal i que a més adaptin la seva temporalitat d'estada a les necessitats de les dones ateses. També es tindran en compte les necessitats específiques de les dones lesbianes i transexuals.

Es reorganitzaran també els Centres de Primera Acollida (CPA) per a que les dones puguin disposar d'espais no mixtes amb l'objectiu d'oferir un lloc de confiança allunyat de les pressions que reben al carrer i amb la finalitat de reduir la seva sensació d'inseguretat. També es donarà entrada preferent a les dones sense sostre i sense llar als centres residencials municipals que ofereixen majors nivells de privacitat i d'intimitat.

La reorganització del Programa Municipal d'Atenció a Persones Sense Llar implica també prioritzar l'entrada de les dones en recursos d'allotjament que garanteixin la privacitat, la intimitat i la seguretat.

Actuació 4.2. Millorar la coordinació entre els serveis d'atenció a dones víctimes de violències masclistes i serveis per a persones sense llar.

Fomentar el paper del SARA en l'atenció a les dones sense llar que han patit violència, per facilitar l'accés d'aquestes als serveis de recuperació.

Es realitzaran formacions creuades i intercanvi d'experiències entre professionals d'atenció a persones sense llar i professionals dels serveis d'atenció a dones víctimes de violència masclista.

Actuació 4.3. Oferir formació dels professionals d'entitats dels diferents serveis amb els que interactuen les dones en situació de sense llar sobre perspectiva de gènere en aquest àmbit, violències masclistes i trauma.

Es crearan espais formatius i de debat entre professionals de la Xarxa d'Atenció a les Persones Sense Llar de Barcelona per aprofundir en el coneixement del sensellarisme femení i de la realitat específica de les dones sense llar.

Actuació 4.4. Protocol per a casos de violència masclista en tots els equipaments

Es crearan protocols d'actuació per fer front a casos de violència masclista en els equipaments residencials i d'allotjament per a persones sense llar i es portaran a terme les accions necessàries perquè aquests protocols s'adaptin a la realitat de cada centre i perquè siguin coneguts per persones usuàries i professionals. Es definiran actuacions de prevenció en l'espai per a promoure espais amb major percepció de seguretat.

També es redactaran protocols d'actuació per fer front a situacions de violència masclista al parc públic d'habitatge i a pisos de la mesa d'emergència. Es reforçarà la capacitat de detecció de la Unitat de Disciplina d'Habitatge.

Actuació 4.5. Es crearan grups de dones en tots els centres residencials i centres de dia.

S'impulsarà la creació de grups de dones als centres d'allotjament i residencials diferenciats de les assemblees de residents mixtes que ja existeixen a la majoria d'equipaments.

Seguint la tasca iniciada ja en alguns centres, es potenciaran aquests grups en tots els centres municipals per generar espais de suport mutu i d'apoderament i per debatre i aportar actuacions que millorin la vida de les dones residents.

Es crearan espais per recollir de forma sistemàtica les demandes i necessitats de les pròpies dones. Es treballarà per vincular aquestes grups a altres espais i a iniciatives comunitàries per promoure la participació de les dones fora de l'àmbit de l'equipament.

Actuació 4.6. Garantir que les dones tenen entrada prioritària en el programa "Primer la llar" i impulsar iniciatives "housing led" dirigides a l'atenció de dones sense sostre i sense llar.

Es donarà entrada prioritària a les dones en situació de carrer al programa "Primer la Llar" que s'ampliarà en 26 pisos en els propers dos anys.

Es destinaran 20 pisos del parc públic a oferir estabilitat residencial a dones sense llar i es donarà prioritat d'entrada a dones soles i llars monomarentals en els 125 allotjaments temporals amb suport social que es posaran en marxa durant el mandat 2019-2023. Aquests allotjaments segueixen el model iniciat amb l'equipament del carrer Tànger de petits apartaments en un edifici amb suport social centralitzat que ha començat a funcionar recentment o el model APROP (Allotjaments de Proximitat Provisionals).

També es donarà suport als projectes que desenvolupin entitats del Tercer Sector amb trajectòria consolidada en l'atenció a dones sense llar. En aquest sentit, l'Ajuntament de Barcelona adquireix el compromís de donar suport econòmic a la *Llar Rosario Endrinal* per dones sense llar que posarà en marxa el Centre Assís dins el seu programa *Dones amb Llar* i que aportarà a la ciutat 10 places residencials estables per a dones sense llar.

Actuació 4.7. Crear un projecte pilot d'atenció a dones sense llar en situacions de sensellarisme ocult.

Es posarà en marxa un equip de suport social a dones sense llar que viuen a casa de coneguts i familiars i que posi especial èmfasi en els nuclis monomarentals. De

forma anàloga al treball que desenvolupen els equips d'intervenció social en medi obert, aquest dispositiu oferirà suport social a persones no vinculades amb els serveis socials i en situació de sensellarisme ocult per facilitar l'accés a la cartera de serveis dels serveis socials, als serveis sanitaris, a transferències públiques com la Renda Garantida de Ciutadania, o en la tramitació de processos d'arrelament i l'obtenció permisos de treball i de residència.

Aquest pilot ha de ser útil per millorar el treball dels serveis municipals amb dones amb nens i nenes a càrrec i per avançar en el treball comunitari i la construcció de xarxes de suport entre dones en situació de vulnerabilitat social i de pobresa.

5. Calendarització i recursos econòmics

La realització de les actuacions previstes en aquesta mesura requerirà d'una despesa directa al voltant de 600.00 euros a l'any entre 2020 i 2023. A més, es realitzarà una inversió aproximada de 1,2 milions d'euros per remodelacions dels equipaments municipals existents, adreçades a implementar les millores sorgides de la incorporació de la perspectiva de gènere.

El calendari previst de desenvolupament de les actuacions agrupades en línies estratègiques és el següent:

	2020	2021	2022	2023
Línia estratègica 1. Trencar la invisibilitat				
Actuació 1.1. Millorar la recollida de dades dels serveis municipals que atenen a les dones sense llar o en risc de precarietat habitacional.				
Actuació 1.2. Impulsar una recerca específica sobre la relació de les dones amb els serveis del Programa Municipal d'Atenció a Persones Sense Llar i amb altres serveis municipals.				
Actuació 1.3. Jornada de debat i elaboració participativa de propostes polítiques				
Línia estratègica 2. Prevenció primària: actuar sobre les causes estructurals del sensellarisme.				
Actuació 2.1. Impulsar la col·laboració amb la Generalitat de Catalunya per prevenir el sensellarisme femení				
Actuació 2.2. Impulsar la col·laboració interadministrativa amb l'Administració General de l'Estat per prevenir el sensellarisme femení				
Línia estratègica 3. Prevenció secundària: evitar la caiguda en el sensellarisme de dones que formen part de col·lectius en risc				
Actuació 3.1. Establir mecanismes de detecció precoç als serveis que atenen a persones vulnerables.				
Actuació 3.2. Cooperació interadministrativa: serveis socials i serveis d'atenció a dones víctimes de violència d'altres municipis				
Actuació 3.3. Coordinació interadministrativa i actuacions dirigides a evitar el sensellarisme entre dones en processos				

de desinstitucionalització				
Actuació 3.4. Ampliació dels programes d'allotjament dirigides a evitar el sensellarisme entre dones en serveis que atenen a persones sol·licitants de protecció internacional i impuls de la coordinació amb el Programa Estatal de Protecció i Asil.				
Actuació 3.5. Revisar els canals d'informació i difusió dels serveis oferts per l'Ajuntament de Barcelona per minimitzar la por a perdre la custòdia dels fills/es al iniciar relació amb serveis socials.				
Actuació 3.6. Campanya d'assessorament a col·lectius especialment vulnerables per evitar la pèrdua de l'habitatge				
Línia estratègica 4. Prevenció terciària: millorar l'atenció i sortir del sensellarisme				
Actuació 4.1. Impulsar l'incorporació de la perspectiva de gènere en tots els serveis del Programa Municipal d'Atenció a Persones Sense Llar.				
Actuació 4.2. Millorar la coordinació entre els serveis d'atenció a dones víctimes de violències masclistes i serveis per a persones sense llar.				
Actuació 4.3. Formació dels professionals en sensellarisme femení, violència masclista, trauma, etc.				
Actuació 4.4. Protocol per a casos de violència masclista en tots els equipaments				
Actuació 4.5. Participació i espais de dones en centres residencials i de dia				
Actuació 4.6. Garantir que les dones tinguin entrada prioritària en el programa "Primer la llar" i impulsar iniciatives "housing led" dirigides a l'atenció de dones sense sostre i sense llar				
Actuació 4.7. Crear un projecte pilot d'atenció a dones sense llar en situacions de sensellarisme ocult.				

6. Seguiment i avaluació

Aquesta mesura inicia un procés d'elaboració de propostes polítiques per introduir la perspectiva de gènere en els programes i dispositius per a persones sense llar. L'evidència empírica ens demostra que la majoria de dones que pateixen situacions de sensellarisme romanen a l'ombra i resten invisibilitzades. A més, moltes pateixen o han patit violència masclista, el que fa que hi hagi una revictimització d'aquestes dones que cal afrontar amb mesures que visibilitzin i donin sortida a aquestes dones per tal que puguin refer el seu projecte de vida.

Cal fer seguiment i avaluació de les actuacions que es proposen per tal d'identificar mancances i proposar la incorporació de millores en el procés d'implementació de la mesura. En aquest sentit:

1. Es compartiran les actuacions amb els actors socials implicats: entitats de la XASPLL, grup de sensellarisme del Consell Municipal de Benestar Social i grups de dones formats en els equipaments residencials i en centres de dia, per tal de concretar les accions, de detectar aquelles que no assoleixen els objectius i establir actuacions de millora, tot dins d'un procés participatiu on les dones sense llar podran fer les seves aportacions.
2. A la jornada proposada per finals del 2020 es farà una avaluació de les actuacions implementades durant aquest primer any.
3. L'any 2023 es farà una altra jornada de valoració de la mesura amb indicadors que ens permetin avaluar les millores assolides i les mancances de la pròpia mesura.

La implementació de les actuacions de la mesura han d'anar acompanyades d'un procés participatiu on les pròpies dones sense llar tinguin espais de debat i de propostes de millora, per tant es crearà un grup de dones a cada equipament on prèviament s'establirà una metodologia definida de recollida de les seves opinions i valoracions.

Es publicarà un informe d'avaluació recollint el grau d'assoliment de les actuacions i les valoracions actors implicats l'any 2023.